

Кохан Б. А., аспірант,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Бородин І. Л., д.ю.н., професор

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОСМІЧНОГО ПРАВА

Початок формуванню міжнародного космічного права було покладено запуском Радянським Союзом 4 жовтня 1957 р. першого штучного супутника Землі. Виникла необхідність правового регулювання космічної діяльності.

Запуск першого штучного супутника Землі зумовив появу відразу за цією подією міжнародного звичаю. Відповідно до нього держави визнали право мирного прольоту над їх територіями не тільки в космосі, а й на відповідній ділянці повітряного простору при запуску або приземленні космічного об'єкта.

Вельми примітно, що народження космічного права продемонструвало можливості міжнародного співтовариства з надзвичайною швидкістю реагувати на нові тенденції в розвитку міжнародних відносин за допомогою наявних засобів і методів нормотворчості.

Природно, що на діяльність держав у космосі було поширено основні принципи міжнародного права: суверенної рівності, незастосування сили або погрози силою, мирного вирішення спорів та ін. Велику роль у розвитку міжнародного космічного права відіграли резолюції Генеральної Асамблеї ООН. Серед них слід виділити резолюцію 1721 (XVI) від 20 грудня 1961 р. і резолюцію 1962 (XVIII) від 13 грудня 1963 р [1]. В останній містилася Декларація правових принципів діяльності держав з дослідження і використання космічного простору. В резолюціях Генеральної Асамблеї ООН знайшли підтвердження звичаєві принципи і норми щодо космічної діяльності.

У Договорі про заборону випробувань ядерної зброї в атмосфері, у космічному просторі й під водою 1963 р. [2], а також у деяких інших міжнародних угодах містилися положення стосовно діяльності в космічному просторі.

Тим самим створювались необхідні умови для договірного регулювання діяльності суб'єктів міжнародного права в космосі. У 1967 р. було прийнято Договір про принципи діяльності держав з дослідження і використання космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла, що посідає центральне місце в цій галузі міжнародного права. Договір набув чинності з 10 жовтня 1967 р. [3].

Іншими важливими джерелами міжнародного космічного права є:

Угода про рятування космонавтів, повернення космонавтів і повернення об'єктів, запущених у космічний простір 1968 р. (набула чинності з 3 грудня 1968 р.) [4]; Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами 1972 р. (набула чинності з 1 вересня 1972 р.) [5]; Конвенція про реєстрацію об'єктів, що запускаються в космічний простір 1975 р. (набула чинності з 1976 р.) [6]; Угода про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах 1979 р. (набула чинності з 1984 р.) [7].

15 листопада 1996 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про космічну діяльність» [8], який базується на нормах міжнародного космічного права і регулює відносини, пов'язані з організацією космічної діяльності в Україні, участі України в міжнародній співпраці в космічній сфері, забезпеченні безпеки космічної діяльності та ін. У ньому, зокрема, підкреслюється, що «Україна забезпечує виконання взятих на себе міжнародних зобов'язань у галузі космічної діяльності та несе відповідальність згідно із загальновизнаними нормами міжнародного права та положеннями міжнародних договорів України» (ст. 17).

Викладене вище дає змогу таким чином визначити міжнародне космічне право – це галузь міжнародного права, принципи і норми якої визначають статус космічного простору, включаючи небесні тіла, і регулюють діяльність суб'єктів міжнародного права щодо його дослідження і використання.

Література

1. Декларація правових принципів діяльності держав з дослідження та використання космічного простору: Декларація ООН, Міжнародний документ від 13.12.1963 № 995_a31 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_a31

2. Договір про заборону випробувань ядерної зброї в атмосфері, у космічному просторі та під водою: Договір, Міжнародний документ від 05.08.1963 № 995_376 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_376

3. Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла: Договір, Міжнародний документ від 27.01.1967 № 995_480 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_480

4. Угода про рятування космонавтів, повернення космонавтів і повернення об'єктів, запущених у космічний простір: Угода, Міжнародний документ від 22.04.1968 № 995_483 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_483

5. Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами: Конвенція ООН, Міжнародний документ від 29.03.1972 № 995_126 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_126

6. Конвенція про реєстрацію об'єктів, що запускаються в космічний простір

Конвенція ООН, Міжнародний документ від 14.01.1975 № 995_253 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_253

7. Угода про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах: Угода, Міжнародний документ від 18.12.1979 № 995_482 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_482

8. Про космічну діяльність: Закон України від 15 листопада 1996 р. № 502/96-ВР (Ред. від 12.12.2012) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/502/96-vr>

УДК 340 (043.2)

Кучук А. М., к.ю.н., доцент,
Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпропетровськ

ПОВІТРЯНЕ ПРАВО ЯК НАСЛІДОК ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ ЮРИДИЧНИХ НАУК

Право, будучи регулятором поведінки людини у соціумі, є так чи інакше відображенням суспільних відносин. Людство перебуває в стані перманентного розвитку, у зв'язку з чим не можна не вказати те, що змінюється і право. Зрозуміло, що в античні часи не могло існувати банківського права, космічного права та ін., тому поступово внаслідок законодавчого і підзаконного регулювання накопичується значна кількість нормативно-правових актів, які об'єктивно потребують систематизації, зокрема кодифікації, внаслідок чого, зважаючи на стан розвитку суспільних відносин та юриспруденції, можуть формуватися нові галузі права. Аналіз історичних джерел права дозволяє зробити висновок, що в них переважно визначалися такі питання: діяльність окремих органів публічної влади, зокрема в сфері притягнення осіб до відповідальності за вчинення злочинів, приватна власність, відтак, одними з перших з'являються карне право та цивільне право. Розвиток галузей права та відповідно галузевих юридичних наук об'єктивно потребував процесу систематизації (узагальнення) правового «матеріалу», наслідком чого стало формування енциклопедії права, філософії права та згодом теорії права. Відтак процес диференціації юридичних наук об'єктивно супроводжується процесом їх інтеграції. Зважаючи на вказане, питання діалектики розвитку юридичних наук в аспекті їх інтеграції та диференціації було і залишається актуальним.

Зважаючи на те, що висвітлити всі аспекти окресленого питання в межах цієї роботи неможливо, метою моєї роботи є висвітлення повітряного права як наслідку диференціації та інтеграції юридичних наук.